

REGERINGEN

Regeringsbeslut

II:2

2012-08-09

S2012/5380/FST (delvis)

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag att genomföra en förstudie om förutsättningarna för försöksverksamhet med separationsteam

---

Regeringens beslut

Socialstyrelsen får i uppdrag att genomföra en förstudie om förutsättningarna för att i ett antal kommuner bedriva en försöksverksamhet med separationsteam som kan erbjuda föräldrar och barn stöd och hjälp i samband med separation.

I uppdraget ingår att:

- undersöka de juridiska, ekonomiska, organisatoriska och praktiska förutsättningarna för att bedriva försöksverksamhet med separationsteam i ett antal kommuner,
- vid behov föreslå de författningsändringar som krävs för att bedriva en försöksverksamhet,
- föreslå vilka uppgifter som bör ingå i ett separationsteam samt, så långt möjligt, tydliggöra och avgränsa deltagande aktörers roller,
- uppskatta förväntade kostnader för deltagande kommuner och andra berörda aktörer samt föreslå en lämplig form för finansiering av en försöksverksamhet,
- föreslå lämplig organisation samt projekttid för en försöksverksamhet,
- föreslå hur en försöksverksamhet bör följas upp och utvärderas,
- inventera intresserade kommuner som önskar ingå i en försöksverksamhet, samt
- inventera övriga berörda aktörer.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 18 januari 2013 och hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Socialstyrelsen får för uppdragets genomförande använda högst 500 000 kronor. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget 5:3 Insatser för att förverkliga konventionen om barnets rättigheter i Sverige, anslagsposten 2 Del till Kammarkollegiet. Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition ställd till Kammarkollegiet. Rekvisitionen ska ske senast den 30 november 2012 och hänvisa till det diarienummer som detta beslut har. En redovisning av hur medlen har använts ska lämnas till Kammarkollegiet senast den 28 februari 2013. Redovisningen ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har. Medel som inte har förbrukats ska betalas tillbaka till Kammarkollegiet senast den 28 februari 2013.

Bakgrund

Utredningen om ekonomi och föräldrasamarbete vid särlevnad, den s.k. Särlevandeutredningen, pekade i sitt betänkande Fortsatt föräldrar – om ansvar, ekonomi och samarbete för barnets skull (SOU 2011:51) på behovet av tvärprofessionella insatser för att stödja både föräldrar och barn i samband med en separation. Enligt utredningen saknas det ett samordnat, tvärprofessionellt stöd till familjer som av olika anledningar hamnar i konflikt, eller riskerar att hamna i konflikt, i frågor som rör barnets person, omsorg eller försörjning i samband med en separation. Orsakerna till föräldrakonflikten varierar. Enligt utredningen har dock ekonomiska frågor som rör barnet många gånger stor betydelse för föräldrarnas förutsättningar att samarbeta, och bristande stöd och information i dessa frågor riskerar att förstärka föräldrarnas samarbetssvårigheter. Det finns i sammanhanget risk för att barnet ses som ett förhandlingsobjekt, eller som bärare av en ekonomisk förmån. Vidare kan föräldrarna befinna sig i en socioekonomiskt utsatt situation och genomleva en eller flera parallella livskriser, vilket riskerar att förstärka föräldrarnas samarbetssvårigheter eller konflikt. Kriserna kan ha olika grunder och därför kan föräldrar i tvist behöva olika typer av stöd och ett mer omfattande stöd än det som erbjuds i dag inom ramen för samarbetssamtal.

Sammantaget finns det enligt utredningen ett behov av att utveckla en samverkansmodell som tar sin utgångspunkt i en helhetssyn på familjens situation och behov av hjälp och stöd i samband med separation, och som syftar till att sätta barnets bästa främst. Mot denna bakgrund föreslog utredningen att en försöksverksamhet med s.k. separationsteam utvecklas och prövas av Socialstyrelsen i samarbete med Försäkringskassan och Sveriges Kommuner och Landsting, samt ett antal kommuner.

Syftet med en försöksverksamhet med separationsteam är enligt utredningen att utveckla och pröva en modell för tvärprofessionell samverkan mellan olika huvudmän och professioner för att i samband med en föräldraseparation gemensamt och samordnat bistå både föräldrar och barn med adekvata insatser utifrån enskilda behov. Det kan handla både om

insatser av rådgivande och stödjande karaktär i frågor om exempelvis barns kostnader, föräldrars underhållsskyldighet, familjeekonomiska förmåner, barns behov och rättigheter, och om insatser av terapeutisk karaktär eller andra insatser som syftar till att få till stånd ett fungerande samarbete mellan föräldrarna i frågor som rör barnets omsorg och person. Det övergripande målet för försöksverksamheten är att så långt möjligt försöka minska de skadeverkningar som föräldrarnas konflikter kan få för barnet och säkerställa att barnets rättigheter, behov och intressen synliggörs och tillgodoses i samband med en separation. Verksamheten ska därför arbeta både med att förebygga och att dämpa konflikter mellan föräldrar för att så långt möjligt söka främja ett fungerande föräldrasamarbete i frågor som rör föräldraansvar och omsorg om barnet.

Enligt utredningen bör teamet vara sammansatt av olika kompetenser och någon i teamet bör också särskilt företräda barnets intressen för att tillvarata barnets rättigheter och behov. Exempel på professioner som kan ingå i teamet är en familjerättssociolog, en handläggare från Försäkringskassan, en budget- och skuldrådgivare, en jurist, och en familjeterapeut. Teamet bör även ha tillgång till psykologiskt eller barnpsykiatriskt stöd i de fall barnet kan behöva särskilt stöd på grund av föräldraseparationen.

Teamets insatser bör även samordnas, följas upp och utvärderas, vilket enligt utredningen innebär behov av en samordnande funktion för teamets insatser. Teamets insatser kan dessutom – för att underlätta maximal tillgänglighet och möjlighet till tidiga insatser – behöva samordnas under ett och samma tak, t.ex. inom en familjecentral eller familjerätten i en kommun.

Närmare om uppdraget

Socialstyrelsen ska med utgångspunkt i Särlevandeutredningens förslag om försöksverksamhet med separationsteam (se SOU 2011:51, s. 547 ff) göra en förstudie av förutsättningarna för en försöksverksamhet med separationsteam i ett antal kommuner. Arbetet ska inbegripa följande.

En försöksverksamhet med separationsteam torde kräva ett stort mått av samverkan mellan olika huvudmän och professioner med delvis olika uppdrag och ansvar, som regleras i delvis olika författningar. De olika aktörernas uppgifter inom ramen för teamets arbete behöver också tydliggöras, och i förekommande fall, avgränsas i förhållande till andra uppgifter och verksamheter.

Syftet med förstudien är att undersöka såväl hinder som möjligheter för att utveckla och pröva en försöksverksamhet med separationsteam utifrån ovan angivna utgångspunkter och inriktning. Socialstyrelsen ska därför inom ramen för förstudien förutsättningslöst undersöka de juridiska, ekonomiska, organisatoriska och, så långt möjligt, praktiska

förutsättningarna för att bedriva försöksverksamhet med separations-team i ett antal kommuner. Socialstyrelsen ska särskilt belysa om det finns behov av ytterligare författningsstöd för att överföra personuppgifter mellan olika huvudmän, eller för att överföra uppgifter som kan vara föremål för sekretess mellan dessa. Socialstyrelsen ska även belysa om det i övrigt behövs författningsstöd för att kunna bedriva en försöksverksamhet mellan olika huvudmän och professioner. Vid behov ska förslag till författningsändringar lämnas.

Separationsteamet bör arbeta såväl förebyggande som konfliktämmande genom att erbjuda föräldrar, och även deras barn, hjälp och stöd i samband med en separation. Det innebär att man inom en försöksverksamhet bör pröva och utveckla tvärprofessionella arbetssätt för att dels arbeta förebyggande genom att skräddarsy insatser med flera kompetenser under ett och samma tak, dels dämpa pågående konflikter i ärenden där föräldrar redan befinner sig i tvist, antingen i domstol eller hos familjerätten, om barnets vårdnad, boende eller umgänge.

Socialstyrelsen ska samla erfarenheter från andra verksamheter som har prövat eller prövar liknande arbetssätt, t.ex. inom ramen för samarbetsprojekt mellan socialtjänsten, familjerätten och domstol, och som kan användas som exempel inom försöksverksamheten. Socialstyrelsen ska i sammanhanget, så långt möjligt, tydliggöra teamets uppgifter i förhållande till annan befintlig verksamhet.

Försöksverksamhetens tvärprofessionella karaktär innebär att många olika aktörer berörs av såväl planering som genomförande och utvärdering av försöksverksamheten. Exempel på sådana är Domstolsverket, Barnombudsmannen, Försäkringskassan, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges advokatsamfund, Familjerättsassocionomernas riksförening samt Yrkesföreningen för Sveriges budget- och skuldrådgivare. Socialstyrelsen ska i dialog med berörda myndigheter och andra aktörer inventera vilken roll och vilka uppgifter de kan ha inom en försöksverksamhet med separationsteam samt, vid behov, avgränsa deltagande aktörers roll och uppgifter i förhållande till annan befintlig verksamhet.

Socialstyrelsen ska också uppskatta förväntade kostnader för deltagande kommuner och andra berörda aktörer som bör ha en roll i försöksverksamheten samt föreslå en lämplig form för finansiering av verksamheten, i vilken även kostnader för projektledning av försöksverksamheten samt utvärdering bör ingå. Utgångspunkten för uppskattning av förväntade kostnader för försökskommunerna bör vara att deltagande huvudmän och professioner ska utföra sina arbetsuppgifter inom ramen för ordinarie verksamhet och befintliga ekonomiska ramar, men att samverkansformen innebär att det kan uppstå kostnader för en samordnare eller liknande funktion.

Försöksverksamheten bör pågå under tillräckligt lång tid för att en fungerande samverkansmodell ska kunna prövas, följas upp och utvärderas. Verksamheten kan dessutom behöva vara spridd över landet med olika kommunstorlekar och kommuntyper för att kunna pröva olika förutsättningar utifrån lokala behov. Socialstyrelsen ska föreslå lämplig projekttid för försöksverksamhetens bedrivande samt lämpligt antal deltagande kommuner. I samband med detta ska Socialstyrelsen också inventera intresset bland kommuner att delta i projektet.

En utvärdering bör redan i uppbyggnadsskedet knytas till projektet för att möjliggöra en kontinuerlig uppföljning och utvärdering av verksamhetens insatser och resultat i förhållande till uppsatta mål. En kontinuerlig uppföljning ska kunna bidra till att under pågående projekttid föra kunskaper vidare mellan olika försökskommuner för att bl.a. öka förståelsen för vad som är verksamt i olika situationer. Socialstyrelsen ska föreslå hur en sådan utvärdering bör kopplas till verksamheten för att möjliggöra kontinuerlig uppföljning och utvärdering.

Skälen för regeringens beslut

Även om en föräldraseparation i sig inte behöver innebära långsiktiga negativa konsekvenser för barnet, kan föräldrarnas osämja och oförmåga att samarbeta utgöra en riskfaktor för barnets känslomässiga och sociala utveckling. Ur barnets perspektiv är därför behovet av insatser för att förebygga eller dämpa konflikter mellan separerande eller särlevande föräldrar stort.

Regeringens bedömning är att de insatser – framför allt samarbetsamtal och familjerådgivning – som samhället erbjuder föräldrar som har, eller riskerar få, samarbetssvårigheter i samband med separation, inte alltid är tillräckliga för att möta behovet av hjälp och stöd som kan finnas hos föräldrar med samarbetssvårigheter och deras barn. Föräldrar kan behöva olika insatser från olika professioner för att kunna säkerställa att barnets bästa står i fokus i föräldrarnas överväganden och beslut i frågor som rör barnets försörjning, omsorg och person samt för att förbättra förutsättningarna för ett fungerande föräldrasamarbete om barnet.

Regeringen anser därför att det kan finnas ett behov av att komplettera samhällets insatser till föräldrar och barn i samband med separation genom att utveckla en modell för tvärprofessionell samverkan. Tvärprofessionella insatser torde underlätta och förenkla föräldrarnas och barnets kontakt med olika myndighetsföreträdare och professioner, öka möjligheterna till adekvat och individanpassad hjälp samt bidra till en mer målgruppsanpassad och enhetlig handläggning. Samordnade insatser kan också förkorta en många gånger utdragen separationsprocess, vilket torde komma såväl den enskilda individen som samhället till del. Att föräldrar får hjälp och stöd i ett tidigt skede av separationen för att kunna

samarbeta med barnets bästa i fokus bedöms dessutom kunna minska konflikter i frågor som rör barnet och även bidra till att minska domstolsprocesser om vårdnad, boende och umgänge. För de föräldrar som har en pågående konflikt i domstol kan ett tätare samarbete mellan berörda instanser, t.ex. mellan familjerätt, socialtjänst och domstol, förbättra förutsättningarna att nå en lösning som är långsiktigt hållbar och som kan fungera för barnet. Genom en vidare helhetssyn på föräldrarnas och barnets situation ökar också möjligheterna att nå samförståndslösningar med barnets bästa i fokus på såväl kort som lång sikt.

På regeringens vägnar

Maria Larsson

David Carvajal

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM
Justitiedepartementet/L2, L6, DOM
Finansdepartementet/BA, KLS, KE, SKA
Utbildningsdepartementet/JÄM, UNG
Regeringskansliets förvaltningsavdelning
Regeringskansliets internrevision
Socialutskottet
Socialförsäkringsutskottet
Civilutskottet
Barnombudsmannen
Domstolsverket
Försäkringskassan
Kammarkollegiet
Kronofogdemyndigheten
Familjerättsassocionomernas riksförening
Sveriges advokatsamfund
Sveriges Kommuner och Landsting
Yrkesföreningen för Sveriges budget- och skuldrådgivare